

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

בהר

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק כב
(תרגום הפשו')

יוצא לאור על ידי

„מכון לוי יצחק“

כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים וארבע לבריאה
שנת השבעים וחמש לנשיאות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח

לזכרון

הו"ח אי"א נו"מ ובעל מדות

ישראל ארי' ליב

אחיו של הו"ח אי"א נו"מ ובעל מדות דובער הי"ד

בניו של כ"ק הרה"ג והרה"ח והמקובל

רב פעלים לתורה ולמצות

ורבים השיב מעון לוי יצחק

דור רביעי לכ"ק אדמו"ר הצמח צדק

נפטר י"ג אייר ה'תשי"ב

ת' נ' צ' ב' ה'

☪ ☪ ☪ ☪ ☪

אחיו של כ"ק אדמו"ר מלך המשיח

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:

<http://www.torah4blind.org>

TO DEDICATE AN ISSUE IN HONOR OF A LOVED ONE, CALL (323) 934-7095

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
<http://www.torah4blind.org>

אומר בכל יום באופן דחדש ממש „פקד פקדתי אתכם“, ומשיח צדקנו „עומד אחר כתלנו“⁹, והנה זה בא¹⁰, ויש להתכונן לקבל את פניו ע"י ההוספה בקיום התומ"צ, כפס"ד הרמב"ם¹¹ (בעל יום ההילולא דכ"ף טבת, מוצש"ק זה) שע"י „מצוה אחת, הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות, וגרם לו ולהם תשועה והצלה“.

(משיחות ש"פ שמות, י"ט טבת תנש"א)

(9) שה"ש ב, ט.

(10) שם ח. וראה שהש"ר עה"פ (פ"ב, ח (ב)).

(11) הל' תשובה פ"ג ה"ד.

הידוע בקשר למצוות, שיש קיום המצוה באופן של „לכתחילה“, ויש קיום המצוה באופן של בדיעבד בלבד.

וכמבואר בדברי האחרונים⁷, שהבדל זה שבין לכתחילה לבין בדיעבד קיים אפילו בעניני דאורייתא. ויותר מכך: ענין זה אינו קיים רק בקשר לפרטים צדדיים של המצוה – שאז ניתן להבין שאפילו חסר תנאי זה, קיימו את המצוה – אלא יש מקרים, שמדובר בפרט שבגוף המצוה עצמה, ולמרות זאת אין התנאי מעכב, ומקיימים את המצוה בדיעבד גם ללא פרט זה. וכפי שמובאות לכך דוגמאות רבות, ואב לכולן – הכלל⁸ בעניני קדשים: שנה הכתוב עליו לעכב.

ג. „וספרתם לכם ממחרת

השבת“

לפי כלל זה ניתן להבין מספר ענינים תמוהים, אשר אחדים מהם יובאו ויתבארו בהמשך.

ולדוגמא, בענין הקשור לימים אלו: לגבי ספירת העומר נאמר בתורה⁹ „וספרתם לכם ממחרת השבת“. בפשטות, המשמעות היא יום השבת, וכפי שאמרו הצדוקים, הבייתוסים, ש„עצרת אחר השבת“¹⁰, שמתחילים לספור החל ממחרת יום השבת. אך בתורה שבעל-פה מפורש שהמשמעות של „ממחרת השבת“ היא „ממחרת היום טוב“, וכפי שמביאים לכך חז"ל הוכחות רבות¹¹.

(7) לקח טוב (להר"י ענגל) כלל ה' בארוכה.

(8) יומא נא, ב.

(9) אמור כג, טו.

(10) ראה מנחות סה, א. פרש"י – חגיגה יז, א (במשנה);

ר"ה כב, ב.

(11) מנחות שם, ב ואילך. תו"כ אמור עה"פ.

א. יציאת העבד – בשנת השמיטה:

על הפסוק! „ושבתה הארץ שבת לה“ – שבשנת השמיטה צריכה ה„ארץ“ לנוח, ואסורות מלאכות השדה והכרם וכדומה², מובא ב„זהר“³ הפסוק⁴ „כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבוד ובשביעית יצא לחפשי חנם“, ומוסבר „דכל בר ישראל .. אית ליה נייחא בשמיטה .. בהוא נייחא דארעא אצטריכו עבדי נייחא (= כל בן ישראל חייב לנוח בשביעית .. במנוחת הקרקע צריכים גם העבדים לנוח) ובגין כך: ובשביעית...“.

בפשטות נראה שבוהר מוסבר שהמשמעות של „ובשביעית יצא לחפשי חנם“ איננה לשנה השביעית מאז היותו עבד, אלא ל„שנת השמיטה“.

וידועה התמיהה⁵: הלכה נפוצה במקומות רבים בדברי חז"ל היא, שהעבד אינו יוצא לחפשי דוקא בשנת השמיטה, אלא ב„שביעית למכירה“⁶. וכיצד אפוא נאמר בוהר „בהוא נייחא דארעא אצטריכו עבדי נייחא“? ואין סביר לומר, שהוהר חולק על כל מאמרי חז"ל בנגלה שבתורה.

ב. קיום המצוה – לכתחילה או בדיעבד?

כדי להבין זאת יש להקדים ולהסביר את

(1) פרשתנו כה, ב.

(2) שם, ד.

(3) פרשתנו קח, א.

(4) משפטים כא, ב.

(5) ראה בספרים שצויינו בניצוי זהר שם. תו"ש

למשפטים שם ס"ק ע. וראה מקדש מלך ורמ"ז לוהר שם.

(6) מכילתא משפטים שם. ירושלמי קידושין פ"א ה"ב.

ועוד (ראה הנסמן בתו"ש שם אות נז).

להביא את 770 הביתה!

כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל

הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש

כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית!

האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב

וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind>

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

י.ב.

לפי כל הסימנים שבדברי חז"ל עומדים אנו בסוף זמן הגלות, לאחרי שכבר "כלו כל הקיצין"¹, וכבר עשו תשובה, ובלשונו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו (לפני עשרות שנים) שכבר סיימו כל עניני העבודה, גם "צחצוח הכפתורים"², ועומדים מוכנים ("עמדו הכן כולכם") לקבל פני משיח צדקנו³.

* * *

גם לאחרי קושי ואריכות הגלות האחרון במשך יותר מאלף ותשע מאות שנה (שלא בערך לגלות מצרים במשך מאתיים ועשר שנה) – מציאותם של "בני ישראל" היא בעצם למעלה מגלות, וכל רגע נוסף שנמצאים בגלות ה"ז באופן ד"הבאים מצרימה"⁴, "כאילו אותו יום נכנסו למצרים"⁵, ועומדים הם בתוקף האמונה והבטחון שתיכף ומיד יקיים הקב"ה הבטחתו "פקד פקדתי אתכם"⁶ בגאולה האמיתית והשלימה, ובפרט כששומעים ממשה רבינו שבדורנו⁷, כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שכבר סיימו כל עניני העבודה ועומדים מוכנים לקבלת פני משיח צדקנו, ועאכו"כ לאחרי שישנה גם השלימות דארבעים שנה, "נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע"⁸, ועומדים בשנת ה"א (ה'תשנ"א), ר"ת (ה' תהא שנת) נפלאות אראנו.

ולכן, יש לעודד ולחזק את רוחם של בני ע"י ההכרזה שהקב"ה

- 1) סנהדרין צו, ב.
- 2) שיחת שמה"ת תרפ"ט.
- 3) ראה "היום יום" ט"ו טבת. ובכ"מ.
- 4) שמות א, א.
- 5) שמו"ר ריש פרשתנו (פ"א, ד). תנחומא שם ג.
- 6) שמות ג, טז.
- 7) ראה ב"ר פנ"ו, ז: "אין דור שאין בו כמשה". וראה זח"ג רע"ג, א. תקו"ז תס"ט (קיב, רע"א. קיד, רע"א). תניא פמ"ד. שם אגה"ק ביאור לסי' ז"ך בסופו.
- 8) תבוא כט, ג.

לקוטי

ולכאורה, תמוה¹²: אם התורה רוצה שיתחילו לספור ממחרת יום טוב של פסח, מדוע היא אומרת "ממחרת השבת", ביטוי הנותן מקום לטעות, ואינה אומרת מלכתחילה "ממחרת הפסח"¹³ וכדומה?

ולפי האמור לעיל ניתן להסביר זאת, אך יש להקדים ולהבהיר: כשם שיש הבדל בין "לכתחילה" ובין "בדיעבד" מבחינת קיום האדם, שכאשר הוא מחסיר פרט (שאינו מעכב) הוא מקיים את המצוה בדיעבד – כך יש לפעמים הבדל מצד המצוה עצמה, שבמצבים מסויימים המצוה עצמה מושלמת יותר, ויש מצב שבו המצוה עצמה נקבעה מלכתחילה באופן, שבמצב זה אין מקיימים את המצוה בשלימות, וחסרים בה פרטים אחרים.

מהדוגמאות הפשוטות ביותר לכך: בזמן שבית המקדש היה קיים היה יום טוב כרוך בהקרבנות – קרבנות יום טוב של ציבור ועולות ראייה ושלמי חגיגה של יחיד, ומשחרב בית המקדש קיים יום טוב מן התורה, אך ללא קרבנות. וכן בזמן שבית המקדש היה קיים, הרי מי שאין לו קרקע פטור מעליה לרגל¹⁴ ומקרבנות היחיד הנ"ל, למרות שחל אצלו יום טוב מן התורה.

וכמוכן, הקרבנות של יום טוב, והעליה לרגל, אינם פרט צדדי ביום טוב, ויותר מכך: הקרבנות אינם תוצאה של יום טוב, אלא הם חלק, או לפחות תוספת, בשלימות¹⁵ של היום טוב עצמו.

12) ראה גם לקו"ת אמור לה, ד. שער האמונה רפ"ו. רד"ה וספרתם תרס"ו.

13) גם את"ל ש"ממחרת הפסח" אפשר לפרש [ע"ד מסעי (לג, ג). וראה גם פ' אמור שם לפני"ז (כג, ה) *] על ט"ז ניסן (כי "פסח" הוא יום הקרבנות הפסח, י"ד ניסן) – הו"ל "ממחרת התג" וכיו"ב, ולא "ממחרת השבת" שפירושו בכלל הוא יום השבת.

14) פסחים ה, ב.

15) באופן קיצוני ביותר מצינו בנויר ובתענית את"ל

(* ראה בארוכה המועדים בהלכה ע' רטו ואילך. ויש"נ.

בהר

שיחות

למרות זאת, במצב שאי אפשר להקריב קרבנות, לפי התורה, חלים יום טוב וקדושת יום טוב וכו' מן התורה.

יתירה מכך אנו רואים שיש מצוות שניתנו מלכתחילה באופן שיש בהן שתי תקופות: בזמן אחד קיימת המצוה בשלימותה, לכל פרטיה, ובזמן אחר, אין בה שלימות. ולדוגמא – יום טוב וחול המועד שלו. חול המועד הוא חלק של יום טוב, ונכלל ב"מועדים לשמחה", ומשום כך חלה בו חובת השמחה מן התורה¹⁶. אך למרות זאת אין הדבר דומה לימי החג עצמו שאז זהו יום טוב בשלימות, בכל הפרטים.

ד. שלימות ספירת העומר – כשפסח חל בשבת

לפי זה ניתן להבין לגבי מצות ספירת העומר:

למרות שמצוה לספור "ממחרת יום טוב", בכל זאת אומרת התורה "וספרתם לכם ממחרת השבת", משום שכאשר חל יום טוב של פסח ביום השבת עצמו ומתחילים לספור גם "ממחרת יום השבת" הרי יש בכך, לפי מאמר חז"ל, שלימות רבה יותר בענין הספירה, כדלהלן בסעיף ה'.

כלומר, מצות ספירת העומר נקבעה מלכתחילה בשני אופנים: עצם מצות הספירה – מה שמעכב בדיעבד ומוכרח להיות בכל ספירה – היא הספירה "ממחרת יום טוב". אך לפעמים, כאשר פסח חל ביום השבת, מצות ספירת העומר מושלמת יותר.

שענינם שאסר עצמו בתגלחת או באכילה ובמילא הוי נזיר ותענית – ראה כללי התהומ"צ להרגצובי ערך תענית. – וביו"ט מפורש לכאורה בקרא דהיו"ט מחייב קרבן. אבל אמחול (ירושלמי פסחים פ"ה ה"א – הובא בתוס' פסחים רפ"ד) דהקרבנות קרבנו עושה היום יו"ט, אבל לכאורה אינו מה"ת, ואכ"מ.

16) שו"ע אדה"ז חאו"א סתקכ"ט ס"ו.

ולפיכך נאמר בתורה שבכתב „ממחרת השבת“, משום שזוהו המצוה בכל שליומותה.

ה. השלימות של תמימות

ההוכחה וההסבר לכך יובנו באמצעות מדרש תמוה על הפסוק „וספרתם לכם ממחרת השבת“, וזו לשון המדרש¹⁷:

„כתיב שבע שבתות תמימות תהיינה. אימתי הן תמימות בזמן שאין ישוע ושכניה ביניהם“. ומבארים המפרשים¹⁸, שהכוונה היא למצב שבו סופרים ממחרת השבת כפשוטו, החל מיום ראשון.

ובמדרש מובא סימן לכך שפסח חל בשבת¹⁹ – כאשר משמרות הכהנים ישוע ושכניה לא עבדו כלל במקדש בין פסח לעצרת.

כאשר מתחילים לספור במוצאי שבת (ממחרת השבת כפשוטו) – „או הן השבתות תמימות כששת ימי בראשית .. ואם יבוא ישוע .. לא יהיו תמימות“.

ותמוה: החובה של „תמימות“ קיימת בכל שנה ושנה, ועל כן מי ששכח לספור שוב אינו מברך, שהרי ספירת העומר היא מהערב²⁰ – ומדוע נאמר במדרש שהענין של „תמימות“ הוא דוקא כאשר פסח חל בשבת? יותר מכך: לכאורה נותן הדבר אפשרות לשיטת הבייתוסים ח"ו – שהספירה מתחילה תמיד מ„ממחרת יום השבת“.

ההסבר לכך הוא: כאשר ה„שבתות תמימות כששת ימי בראשית“ או ה„תמימות“ מושלמת²¹. אך שלימות זו אינה מעכבת בדיעבד²² – הענין המעכב של „תמימות“ הוא ספירת מ"ט ימים –

השלימות של „תמימות“ היא דוקא כאשר „תמימות כששת ימי בראשית“ (פסח שחל בשבת).

ו. שלימות עצרת – יום מתן תורה

ואם כך הם פני הדברים, שהתורה מדברת לפעמים אודות המצוה כפי שהיא בשלימותה לכל פרטיה (למרות שלא כל הפרטים מעכבים את קיום המצוה בדיעבד), הרי על ידי כך ניתן להסביר תמיהה המתעוררת לגבי סיום ספירת העומר – חג השבועות:

לגבי התאריך שבו חל חג השבועות אומרים חז"ל²³ „פעמים חמשה, פעמים ששה, פעמים שבעה“. כלומר, חג השבועות, בתקופה שבה מקדשים את המועדים על פי הראיה²⁴, אינו חל תמיד ביום מתן תורתנו, אשר הוא בששה²⁵ (או בשבעה²⁶) בסיון.

וידועה התמיהה על כך²⁷: הרי אנו מוצאים שחז"ל מקשרים את חג השבועות עם יום מתן תורה, כנאמר בתלמוד הירושלמי²⁸, שלגבי

(21) ראה בארוכה לקו"ש שם (ע' 96 ואילך).

(22) להעיר עדי"ו מענין „כיפר ולא כיפר“ (יומא ה, א.

וש"ג).

(23) ר"ה ו, ב.

(24) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סתצ"ד ס"א. לקמן הערה 28.

(25) שבת פו, ב. ויש"נ שו"ע אדה"ז שם.

(26) דעת ר"י שבת שם.

(27) ראה תו"ש יתרו (חט"ז) מילואים סל"א (וש"ג). ועוד.

(28) ר"ה פ"ד ה"ח. – גם בבבלי (פסחים סה, ב) נאמר

שעצרת „יום שניתנה בו תורה הוא“. אבל ראה לקו"ש (ח"ח

[המתורגם] ע' 21 הערה 4) אשר: (א) דוקא בירושלמי מבואר

שהשייכות דעצרת למת מקורה בתורה שבכתב. (ב) הא

דבבלי אפ"ל שאינו מדבר בומן שקובעין ע"פ הרא"י [וע"ד

* * *

בימינו אלה, שמאז כלה חמתו בביהמ"ק, ולאחרי „מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות“⁸, ולאחרי כל הגזירות והשמדות ר"ל ור"ל שסבלו בני באריכות וקושי הגלות האחרון, ובפרט גזירת השואה בדור האחרון, בודאי נעשה הצירוף והזינוך בשלימות, „די והותר“ – נעשה הענין ד„סמך מלך בבל“⁹ אך ורק באופן של טוב הנראה והנגלה לעיני בשר, ובלשון חז"ל¹⁰ שהקב"ה אומר לישראל „בני אל תתייראו, כל מה שעשית¹¹ לא עשיתי אלא בשבילכם . . הגיע זמן גאולתכם!“

ובדורנו זה (ובפרט בשנה זו, „הי' תהא שנת נפלאות אראנו“) צריכה להיות עיקר ההדגשה . . בהענין ד„סומך נופלים“, לחזק ולעודד את רוחם של בני . . כולל ובמיוחד – החיזוק והעידוד ע"י האמונה בביאת המשיח ובטחון גמור ש„הנה זה (משיח צדקנו) בא“¹², וההוספה בהכנה לביאתו ע"י התשובה וקיום התומ"צ, ובלשון ההכרזה דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו: „לא לתר לתשובה לאלתר לגאולה“¹³, „שובה ישראל עד ה' אלקיך, והכן עצמך ובני ביתך לקבל פני משיח צדקנו הבא בקרוב ממשי“¹⁴.

(משיחות ש"פ ויחי (ועשרה בטבת יהפך לשמחה) תנש"א)

(8) תניא רפ"ז.

(9) יחזקאל כד, ב.

(10) יל"ש ישעי' רמז תצט.

(11) כולל גם הפעולה דמלך בבל שאינו אלא כגרון ביד החוצב בו.

(12) שה"ש ב, ח. וראה שהש"ר עה"פ (פ"ב, ח (ב)).

(13) אג"ק שלו ח"ה ס"ע שסא ואילך. שעז ואילך. תח ואילך. ועוד.

(14) „היום יום“ – ט"ו טבת.

הוספה בשורת הגאולה

יא.

מצינו בגדעון ש"בימיו¹ היו ישראל בצרה והי' הקב"ה מבקש אדם שילמד עליהם זכות. . . כיון שנמצא זכות בגדעון שלמד עליהם זכות, מיד נגלה אליו המלאך, שנאמר וירא אליו מלאך ה' ויאמר לו לך בכחך זה, בכח זכות שלמדת על בני², "אמר הקב"ה, יש בך כח ללמד סניגוריא על ישראל, בזכותך הם נגאלים"².

. . . הלימוד זכות בנוגע לקירוב וזירו הגאולה – שכיון שכבר "כלו כל הקיצין"³, עוד בזמן הגמרא, ועאכ"כ לאחרי אריכות וקושי הגלות במשך יותר מאלף ותשע מאות שנה ועדיין לא בא . . . ובנוגע לתשובה («אין הדבר תלוי אלא בתשובה»⁴) – כבר עשו תשובה, שהרי אין לך אדם מישראל שלא הרהר תשובה (לא רק פעם אחת, אלא) כמה פעמים במשך ימי חייו, שעי"ז נעשה "בשעתא חדא וברגעא חדא"⁴ מרשע גמור צדיק גמור, כפס"ד הגמרא⁵ שהמקדש את האשה "על מנת שאני צדיק (גמור)⁶ אפילו רשע גמור מקודשת שמא הרהר תשובה" – הרי בודאי ובודאי שמשיח צדקנו צריך לבוא תיכף ומיד ממש, אשר, כדאי הוא לימוד זכות זה לגאול את ישראל, ובפרט שנוסף על הלימוד זכות, ה"ז גם פס"ד של כו"כ רבנים ומורייהוראה בישראל, וכיון שהתורה "לא בשמים היא"⁷, הרי, פס"ד זה בב"ד של מטה מחייב כביכול ומזכה גם את ב"ד של מעלה, וכן יקום!

- 1) תנחומא שופטים ד.
- 2) יל"ש שופטים רמז סב.
- 3) סנהדרין צז, ב.
- 4) זח"א קכט, סע"א.
- 5) קידושין מט, ב. רמב"ם הל' אישות פ"ח ה"ה. טשו"ע אה"ע סל"ח סל"א.
- 6) ע"פ גירסת האור זרוע סקי"ב.
- 7) נצבים ל, יב. וראה ב"מ נט, ב.

לקוטי

בהר

שיחות

הקרבת של עצרת אין מוזכר בתורה הביטוי חטא, המוזכר לגבי קרבנות של מועדים אחרים, והסיבה לכך היא "מכיון שקבלתם עליכם עול תורה מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם מימכם". כלומר, יום עצרת קשור ליום קבלת התורה.

ההסבר הוא: מהותה של מצות ספירת העומר היא ההכנה לקבלת התורה. כמבואר בספרי הראשונים²⁹, בשם המדרש, שמשום הצפיה והתשוקה הרבה של בני ישראל לקבלת התורה, ספרו החל מיציאתם ממצרים את מספר הימים שקרבו אותם ליום קבלת התורה. מ"ט ימי הספירה הם ההכנה למתן תורה ביום החמישים. ובלשון החסידות³⁰: מ"ט הימים הם כנגד מ"ט שערי בינה, ובאמצעותם מגיעים ליום החמישים – שער הנו"ן – שזהו ענין מתן תורה. יוצא, שלמרות שהספירה נקבעה באופן שיום החמישים אינו חייב לחול תמיד ביום קבלת התורה, ואף יותר מכך – הוא יכול לחול לפני קבלת התורה – בכל זאת, כאשר יום החמישים, עצרת, חל בכל זאת ביום קבלת התורה, אין זה פרט שולי בלבד, אלא זוהי שלימות של יום עצרת עצמו. השלימות של יום החמישים היא כאשר זהו היום שבו קבלתם עליכם עול תורה" – מתן תורה.

וכיון שיום עצרת מושלם כאשר הוא חל ביום קבלת התורה, לפיכך, כדברי הירושלמי, אין מוזכר בתורה הביטוי "חטא" לגבי עצרת.

ז. שני האופנים של זכירת יציאת מצרים

כשם שלגבי אותה מצוה אנו מוצאים שתי אפשרויות קיום בתורה, כך גם לגבי שתי

אמירת, "זמן מתן תורתנו". שבזמן שהיו מקדשין ע"פ הראי' חל עצרת בחמשה לא היו אומרים זה (ראה שו"ע אדה"ז שם. ובארוכה לקו"ש [המתורגם] ח"ג ע' 258).

29) ר"ן סוף פסחים. חינוך מצוה שו. ועוד (ראה לעיל ע' 142. וש"י).

30) ראה לקו"ת במדבר י, ד. ועוד. לקו"ש [המתורגם] ח"ג ע' 257 ואילך.

מצוות שונות בעלות משמעות דומה ניתן למצוא שבאחת מהן מתקיימת מהות המצוה בשלימות, ואילו במצוה השניה אין המשמעות מקיימת בשלימות.

דוגמא לכך היא זכירת יציאת מצרים המקיימת בשתי מצוות נפרדות: החובה לספר ביציאת מצרים בליל ט"ו בניסן³¹, והחובה לזכור את יציאת מצרים במשך כל השנה כולה³².

אמנם, לשתי המצוות כוונה שווה – זכירת יציאת מצרים, אך בכל זאת יש מספר הבדלים בקיום המצוה: הזכירה במשך כל השנה כולה אינה עם כל הפרטים ואינה מודגשת כל כך כחובת זכירת יציאת מצרים בליל פסח³³.

הסיבה לכך מובנת בפשטות: זמן יציאת מצרים כפשוטה הוא בליל ט"ו בניסן, ולכן זכירת יציאת מצרים בלילה זה הוא באופן מושלם ביותר.

לעומת זאת חובת זכירת יציאת מצרים במשך השנה כולה היא תוצאה בלבד מהחובה בליל פסח: מכיון שיציאת מצרים היא "פעולה נמשכת"³⁴, נובעת מכך חובה לזכור את יציאת מצרים במשך כל השנה. ולכן מובן שזכירה זו אינה מושלמת כל כך כזכירה בליל פסח.

ח. השלימות בתכונות הממונים על תפקידי המקדש

מעין דוגמא לכך, ולא בענין של מצוה, מוצאים במשנה אשר נראית במבט ראשון תמוהה ביותר:

נאמר במשנה³⁵: "אלו הן הממונין שהיו

31) ראה בפרטיות אנציקלופדי' תלמודית ע' הגדה. וש"י.

32) ראה בפרטיות שם ע' זכירת יציאת מצרים. וש"י.

33) החילוקים בין זכירת יציאת מצרים בליל פסח לגבי החיוב דכל השנה – ראה הגש"פ עם לקוטי טעמים ומנהגים ע' טו; אנציקלופדי' תלמודית ע' הגדה (ע' קצח). וש"י. וראה גם לקו"ש ח"ב ע' 42 ואילך.

34) ראה בארוכה לקו"ש [המתורגם] ח"ה ע' 173 ואילך.

35) שקלים רפ"ה.

במקדש", והמשנה מונה את שמות הממונים ואת העבודה והתפקידים במקדש שכל אחד מהם היה ממונה עליו – "יוחנן בן פנחס על החותמות וכו'".

בדברי המפרשים מובאים על כך³⁶ שני הסברים: א) "כשירי כל דור ודור בא למנות". ב) "מי שהיה באותו דור מנה מה שבדורו".

ולכאורה, תמוה: מדוע חשוב לציין במשנה, שמטרתה הלכה³⁷, את שמות הממונים בדורות שעברו, וכלשון הגמרא³⁸, "מאי דהוה הוה" (=מה שהיה היה)?

את זאת ניתן להבין לפי פירוש רבי עובדיה ברטנורא³⁹, ש"הממונים הראשונים שנתמנו על כך כך היה שמם, לפיכך נקראו הבאים אחריהם על שמם".

מדוע נקראו "הבאים אחריהם על שמם"? יש לומר, שההסבר לכך הוא: כל שם מבטא את תכונותיו ואופיו של בעל השם, כמאמר חז"ל⁴⁰, "רבי מאיר הוה דייק בשמא". ובענינו: אנשים אלו נבחרו להיות ממונים על תפקידים שונים במקדש, משום שלתפקידים אלו שבמקדש דרושות דוקא תכונות אלו ואלו, והן נרמזות "דייק בשמא", בשמות הממונים⁴¹, ובכל דור ודור, כאשר צריך למנות ממונה

36 ריבבין (מירושלמי שקלים שם). וראה רע"ב תוי"ט שם ולקמן הערה 41.
37 ראה פרש"י ד"ה הלכות סוטה כב, א. נדה בסופה. ועוד.

38 יזמא ה, ב. ועוד.
39 בשם "רבוחי". וכ"ה ב"ליקוטים מכת" קדמוני שנדפסו במשניות הוצאת יבין ובעזו (וראה תקלין חזתין למשנה בירושלמי שם).
40 יזמא פג, ב. וראה בארוכה (ע"ד הענין דמדרש שמות) תשובות וביאורים (קה"ת תשל"ד) סי' א*. וש"נ.

41 ע"פ המבואר בפנים י"ל דמה שהביא הרע"ב בשם רבותיו (שכולם נקראו על שם הראשונים כו') אינו פירוש שני, כ"א תוס' ביאור על הפירוש שכתב לפנ"ז שמונה

(* אג"ק כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"א ס"ע נרפוח וילק. המ"ל.

חדש לתפקיד זה, יש לחפש אדם הראוי לשאת שם זה.

אך מעצם העובדה שלממונים בדורות הבאים היה לפני כן שם אחר, ונקראו "על שמם" של הראשונים רק לאחר שנתמנו, מובן, שתכונותיהם היו "דומות" בלבד לתכונות הנדרשות, אך לא באופן המושלם כממונים שנקראו בשמות אלו מלכתחילה.

ט. השלימות בשחרור העבד דוקא בשנת השמיטה

וכפי שהוסבר לפני כן לגבי זכירת יציאת מצרים, כך יש להסביר את דברי הזוהר לגבי השנה השביעית:

קיימת השנה השביעית של כלל ישראל, שנת השמיטה, וקיימת ה"שנה השביעית" של היחיד – השנה השביעית של מכירת עבד.

כיון ששניהם קשורים ל"שביעית"⁴², מובן, שיש ביניהם נקודה משותפת⁴³.

ובפרט בענינו, שהרי היחיד הוא חלק מכלל ישראל.

אך ההבדל ביניהם הוא: בשנה השביעית של כלל ישראל המשמעות של "שבת לה" היא בשלימות, ולכן נובעות ממנה כל ההלכות של שמיטה, ואילו בשנה השביעית של יחיד יש רק "מעין" של "שבת לה" אשר בשנת השמיטה, ולכן בפועל מתקיימת רק יציאתו של העבד "לחפשי חנם".

ועל כך נאמר בזוהר, בההוא נייחא דארעא

החסידיים והכשרים שבכל דור ודור (וכהפי' בפני משה לירושלמי שם). ומתורצות עפ"י קושיות תוי"ט על פי הרע"ב. וק"ל.

42 ע"ד מחול בגאולה, דכל הגאולות – שם גאולה עלה" (רש"י ד"ה אתחלתא – מגילה יו, ב).

43 ובפרט עפ"מ"כ (ראה רמב"ן ובחי משפטים שם) דטעם חירות עבד בשביעית שלו הוא ג"כ שבת בראשית – וראה גם במקומות שצויינו בתו"ש דלעיל הערה 5. וראה סהמ"צ להצ"צ מצות עבד עברי בסופה. שמפרש, ובשביעית יצא לחפשי חנם" על אלף השביעי. ועייג"כ רמ"ז לזוהר שם.

איצרכו עבדא נייחא": עבד צריך לצאת לחפשי בשביעית למכירה, משום שהוא חלק מן הכלל ויש לו "חלק" מ"ההוא נייחא דארעא", ולכן השביעית שלו, למכירתו, היא מעין השביעית של כלל ישראל, המביאה לידי "נייחא דארעא".

ומכל זה נובע חידוש (הדורש עיון וחיפוש בספרים): כאשר השנה השביעית של העבד חלה בשנת השמיטה, מביאה השמיטה – "נייחא דארעא" – לידי כך שהיציאה שלו לחפשי – "עבדי נייחא" – היא בשלימות מוחלטת⁴⁴. וצריך עיון למאי נפקא מינה, ואין כאן מקומו.

44 ע"ד הג"ל בספה"ע (סעיף ה) דתמימות הן כשפסח חל בשבת; ובהה"ש (כנ"ל סעיף ו) דכאשר עצרת חל בששה בסיון (יום מ"ח) ישנה שלימות בענין העצרת גופא.

ולפי זה ניתן להבין את דברי הזוהר באופן סתמי, בההוא נייחא דארעא איצרכו עבדי נייחא", שמהם משתמע שמדובר בזוהר על שנת השמיטה כפשוטה – כי בזוהר מובא כאן המקרה של "ובשביעית יצא לחפשי חנם" בשלימותו

(כפי שנאמר לעיל (סעיף ד) שנאמר בתורה "וספרתם לכם ממחרת השבת", משום שבמקרה כזה הספירה מושלמת יותר),

וזה קורה כאשר השנה השביעית למכירת העבד חלה בשנת השמיטה – "בההוא נייחא דארעא".

(משיחות י"א ניסן (והתוענדיות שלאחרי זה) תש"מ, חגה"ש תשמ"א)

לזכות

כ"ק אדוננו מזרנו ורבינו

מלך המשיח

ויהי'ר שע"י קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל 'ביאת דוד מלכא משיחא'

יחי אדוננו מזרנו ורבינו מלך המשיח

לעולם ועד